

risburgi Egyetem egyik fizikatanár–képzéssel foglalkozó tanszékének professzora, Shimizu japán fizikus, a Hirosimára és Nagasakira ledobott bombák által okozott károkat és azok utóhatásait felmérő bizottság vezetője.

Országunk felnőtt lakosságának túlnyomó része az atomfizika, még pontosabban a magfizika tudományának szerepét hibásan ítéli meg. A magfizikai kutatások juttatták el a tudósokat a maghasadás felismeréséhez, a láncreakció folyamán felszabaduló hatalmas mennyiségű magenergia felhasználásához, az elektromos energiát termelő atomerőmű felépítésének lehetőségéhez. Explózív láncreakció megvalósítása esetén pedig a tömegpusztító atomfegyverhez jutunk.

Az óriási pusztítást okozó atombombák bevetése félelmet, ellenszenvet, elutasítást ébreszt az emberek nagy részében. Ha a tudomány ilyen eredményeket is produkál, akkor ne folytassunk kutatást ilyen irányban – hallhatjuk a radikális véleményt. A film és a konferencia célja volt, hogy kialakítsa a jövő nemzedék számára azt a képet, amely az emberiség energiatermelésének egyik hamarosan kényszerű eszközeként mutatja be az atomerőművet. Érdekes aktualitást ad a filmnek, hogy a csernobili katasztrófa előtt készült, így a riportalányok még bizakodóbban nyilatkoztak. McDermott érdekes összehasonlító adatokat sorol fel a veszélyes üzemekről. Az Egyesült Államok autóbalesetei évente mintegy negyvenezer halálos áldozatot követelnek, mégis igen kevés ember jut arra a következtetésre, hogy az autót mint veszélyes üzemet ne használjuk többé. Másik példaként a Balatont hozza fel, amelyet akkor sem fogunk elkerülni, ha évente 20 halálos baleset történik fürdés közben. Hasonló frappáns példa az arizonai, napelemmel működő erőmű, amelynek gyűjtő felületét a madarak ürülékétől időnként meg kell tisztítani. A madarakra vadászó csörgőkígyók számos embert halálra martak már a tisztogató egységből. A napelemes erőmű tehát közvetve halálos áldozatokat követelt.

Érdekes Shimizu japán fizikus nézete. Munkája kapcsán felmérte az atomkárokat; nem az atomerőművek, hanem a kísérleti atomrobbantások leállítására fordított figyelmet.

Ez a film nézőiben kialakítja az atomenergia felhasználásának helyes megítélését, így ajánljuk általános iskolák felsőbb osztályos tanulóinak, középiskolásoknak, sőt minden, tájékozottságot igénylő embernek.

A film, illetve videokazetta kölcsönözhető (napj 50,- Ft-ért):

Országos Továbbképző, Tanszékfejlesztő és Értékesítő Vállalattól.

8200 Veszprém, Esterházy u. 15.

Tel.: 80-25444

TÓRÓS RÓBERT

Mit tehetünk?

Röpirat a tehetség észrevételéért,
növeléséért, védelméért, gondozásáért

Móttó: "Az a tehetséges, aki t e h e t."

(Kamarás István)

A címadó kérdés megválaszolása e sorok olvasójára vár. Akiről feltételezzük, hogy tehetséges... hiszen tehet. A képessége és lehetősége megvan a tevérsre. S hogy tett lesz-e a

lehetőségből? A tett halála az okoskodás. Ehelyett bölcsességet, gondolatot, javító javaslatot kérünk a tehetségesek érdekvédelmében.

A tehetséggondozást nem most és nem mi "találjuk fel" Magyarországon. Ez folyamatosság és örökség, az európai és a magyar kultúra része, jelenével és hiányával együtt. Hazánkban évezredes hagyománya van a tehetség családi, intézményi, közösségi és egyéni fejlesztésének. Mit jelenthet nekünk ma ez a fogalom? A nevelés és nevelődés pozitív értéknövelését. A lehetőség megvalósulásáért végzett értelmes munkát, figyelmet. Az értékesek kiteljesítését, a hátrányban lévők előnyben részesítését, a mozdulatlanok megmozdítását, az öntudatlanok önismeretét. A kultúra átadási módjáról van szó.

Ki fejleszti a tehetséget? Hol? Mi által? Hogyan?

Több, mint feltételezés, hogy mindig és mindenkor a közösség teszi lehetővé a fejlesztést, a szellem egyesítő ereje által, a társadalom segítő viszonyaiban. Tehát: a nagycsaládos együttlétek, a falusi kalákkák, a fonók, a kollégiumok, a mentori, tutori segítések, a mecénási támogatás, a paraszti olvasókörok, polgári szalonok, irodalmi–művészeti műhelyek, "röpülő–egyetemek", értelmiségi viták, filozófiai iskolák, munkásdalárdák, felekezeti iskolák, egészséges veszekedések, otthonos békék, zenészbandák és kölyökcsapatok, öreg–tyúkok–egyesülete, cigánytáborok, folklorikus leányvásárok, pályázatok, ösztöndíjak, nyelvtanfolyamok, mozgalmi összejövetelek, vallási kisközösségek, olvasótáborok, kísérleti szakkörök, ifjúsági klubok, lelki elsősegélyszolgálatok, anonim alkoholista klubok, faluházak, szabadművelődési tanácsok, népművelő nyitott–házak, érdekvédelmi szervezetek, népfőiskolák, mind–mind a tehetséggondozás célját szolgálják.

Nem lesz parttalan így a tehetség szerepe? – szögezik példáinkkal szembe a kérdést a kétkedők. Nem kellene leszűkíteni? Csak a kiemelkedőket továbbemelni? A jó képességűeket, felülteljesítőket venni előre? Nem rájuk kellene koncentrálni? De igen, rájuk IS... – mondhatnók. Am ettől nem parttalan a terep. S azt, hogy kit vegyen előbbre a segítő–gondozó társadalom, azt ne valamely okos "tehetség szolgáltató" döntse el, hanem a rászorultság foka. Nem célunk (legkevésbé itt, most) megválaszolni az elitképzés, kontra nem–elitképzés kérdéseit. Az ál–vitában. Tény: minőségi képzésre mindig szükség lesz. Előítéletekre mind kevésbé. Az igazi döntést a sorrend és az arány igényli. Valószínűleg minden jószándékú ember egyetért abban: kiváltságosok kultuszára nincs szükség. Az ügy egyébként sem vagylagos. A vízvonalzó nem az elitgondozás vagy szürke uniformizálás közt van. Ezek egymeműek az önkényesség szintjén. Az a tehetséggondozás, amely a demokrácia szintjén szerveződik, az nem lehet zsarnokian önző, sem értéksemleges. A zsenik bálvány–kultusza hajbókol. A tehetséget szolgáló lehajol. Hogy fölemeljen.

Tudjuk–e, mit tudnak? Ki miben tehetséges? Ki dönti el a jelző használatát? Fejleszthetjük–e, amit nem látunk? Lemondunk–e arról, ami rejtőzködik? Fejlődik–e, ami látható? Mi által fejleszthető? Tudjuk–e mérni, akár a haj növényét? S ha mérjük, tudjuk–e: mitől? Van–e közmegegyezés abban, mi az, ami nem mérhető?

Vannak felül– és alulteljesítők. Kérdés, tudjuk–e, ki, miért teljesít "alul"? S mihez képest van alul? Mihez mérjük a fejlődést? Az eldöntendő kérdésekhez képest kevés a valószínűség és a bizonyosság. Ma feltételezzük: A tehetség nem azonos az intelligenciával. Sem a tudás mennyiségével. Föltehetőleg a performancia és a kompetencia aránya jellemzi. Vagyis, magyarul – a megvalósítható lehetőség. Mások szerint a megvalósuló.

Szelektálható-e? Kiválogatható előre, mint a tudománytalan arctípus-kriminológiában a bűnöző; vagy az okos, fajtiszta egyed a tudományellenes fajvédőknél? Tudjuk, akadnak, akik a tehetséget szelektálásra használják, ma is. Tudatosult-e, hogy fennáll a lehetőség a tudománnyal manipuláló, tehetségelvű fajelméletre? Mi a garancia arra, hogy nem manipulálhatnak a szelekcióval? Ki szelektál? Mi szerint? Mi célból?

A társadalmasítás, hasznosítás a tiszta célok közé tartozik akkor is, ha a hasznosság nem elsődleges a tehetséggondozásban. De hol értékesíthető a "felfedezett" tehetség – ha a társadalom nem "vevő"? Kész-e a felsőfokú képzés, a továbbképzés, az egyéni tanulás elismerése a tehetség fogadására? Kész-e a középiskola a hiányzó százazrek megtartására? Elégedett-e az alapfokú pedagógia a fél-analfabéták számával? Van-e szavunk az átalakuló iskolarendszer modelljére? Van-e javaslatunk a társadalmi kontrollra? Tudunk-e ellenőrizni?

Szétdarabolható-e a tehetséges személy? Tervek születnek külön tehetségképző intézményhálózatra. Feldarabolható-e a társadalom? Már létező gyakorlat a külön A meg B meg C osztályok megkülönböztetése. A tehetség mint divatszó – különvaluta, fizetőeszköz is lett. Kell-e nekünk kettős valutát használnunk? A generál-ember humán-értékét, meg a "tehetségesnek" bélyegzett kiválasztottak értékét? Mintha nem volna létező iskolahálózat, létező közművelődési hálózat, melyeken belül lehetne animáló tényező a tehetséggondozás. Van-e értelme haltenyészítő kiemelések, amíg csak a kádból meríthetnek, s nem a tóból? A meritési bázist lehetne javítani előbb. S azzal kezdeni, ami már van. S ennek látszólag ellentmondva: arra is figyelni aztán, ami még nincs, de lehetne.

Hízelgésre használják a tehetség említését. "Ez tehetséges nép" – mondják és örül, akiknek szól. De vajon van-e nem-tehetséges nép? Kodály Zoltán egyszerűen fejezte ki a lényegét: "Nincsen botfülű gyerekek!" – mondta. Ezt lehet tagadni, csak nem érdemes. Bizonyítható. S Kodály Zoltán szemlélete is több, mint egy szó. Kötelez. Akárcsak európaiságunk.

Történelmünk is kötelez, a közelmúlt tapasztalataival. A Fasori Gimnázium, a Trefort, a Parasztagimnázium, a cserkészlet, a sárospataki, a pápai Kollégium, a munkásegyletek, az olvasóköriök, a kalot, a kie, a Népfőiskola, az Eötvös, a népi kollégiumok. Nem véletlen, hogy a NÉKOSZ szétverése az elnyomó fordulattal egybeesett. A diktatúra szétverte a polgári, felekezeti-egyházi, paraszti, demokratikus iffúsági kulturaközvetítést (tehetséggondozást) éppúgy, mint a szocialista munkásköröket, népi egyesületeket. Az éleveszélyes emberszelekció után megismerhettük a kontraszelekció terrorját, a megaláztatást.

A fejlesztési irány nem lényegtelen. A demokrácia hiányának kora az érdemtelenek és kontárok kora is. Őnjelölt vezetők jólfejtett tehetséggel rendelkeztek – a hatalom kiszajátítására. Kiemelkedő tehetség kellett a tehetségtelenség elfedéséhez. A kényszer-teljesítések kora létrehozta a negatív felülteljesítőket sorát. Lettek "felülteljesítő" sztahanovisták, élmunkások. S később a felismerés: minél termékenyebbek a negatív értéktermelésben, annál hatékonyabb a CSÓD. Rossz terméket gyártó gyárban, rossz irányú fejlesztésben minden túlteljesítés a veszteséget növeli. Ki hát a tehetséges? Merre irányul?

Az átalakulás korában, ma – reménykeltő jelei vannak a pozitív változásoknak. Ugyanakkor sok a szó, sok a jelszó. Kevés a program. Nem hihetjük, hogy attól fejlődik a tehetség, ha sokat beszélünk róla. Nem hihetjük, hogy magában a pénz elég az átalakuláshoz. Hiába dobnak föl marék pénzt a béna előtt, nem fog futni a futóval. Előbb

orvosolni kellene a baját. Nem hihetjük, hogy az ötlet mindent megold, ha nincs eszköz a változáshoz. Nem elég az önjelölttség. A "lelkes igények" emlegetése pedig önelégültté teszi a lihegőt. A szóból, az ötletből, a pénzből programot kell teremteni.

A menedzselés alap-szükséglet. Ehhez viszont terep-ismeret, emberismeret, érték-közvetítés kell. A szabadversenyek liberális farkastörvénye helyett megokolt előnyberékesítésre, az esély-egyenlőtlenség csökkentésére van szükség. Vissza kell adni az önbi-zalmat azoknak, akiknek fogalmuk sincs önnön tehetségükről. Helyzetbe kell hozni a hátrányba kerülteket, osztozkodni kell, hogy igazságosak lehessünk. A tehetséggondozás = embervédelem, szolidaritás.

DEME TAMÁS

Végre! Hasznos konferencia az INF.O. 91

Békéscsabán rendezték meg az Informatika és számítástechnika a középfokú oktatásban országos konferenciát INF.O. 91 címmel, november 21 és 23 között.

A találkozó címe már sejtette, hogy talán végre megmozdult valami, talán kezd tisztázódni az, hogy mit is nevezhetünk informatikának. Elismerést érdemel már maga az a tény is, hogy valaki(k) ráébredt(ek) arra, hogy Európa felé haladó országunkban teljesen rendezetlen az informatika és számítástechnika tanításának helyzete. Az pedig, hogy napjaink sodró forgatagában a megszervezést és lebonyolítást is elvégezték, megérdemli az országunk sorsáért aggódó emberek köszönetét. Köszönet tehát a Békéscsabai Textilipari Szakközépiskolának és az MTESZ Békés Megyei Szervezetének. A rendezés színvonalára nem lehetett panaszunk, az apróbb kellemetlenségek is inkább a rendezvény meglehetősen újszerű voltából adódtak.

A csütörtöki nap az érkezés jegyében telt el, noha voltak már szakmai találkozók, de az utazás néhányunkat alaposan megviselt.

Pénteken azután már pörögtek az események. Megnyitónak szánták a rendezők Benedek Andrásnak a Munkaügyi Minisztérium helyettes államtitkárának beszámolóját, ehelyett egy nagyon korrekt és jövőbe mutató helyzetelemzést hallhattunk arról, hogy milyen szerepet játszik majd a munkaerő mobilitásában az alapvető informatikai műveltség. Persze igazából nem ez a speciális műveltség az, melynek igénye már ma is megjelent a vegyesvállalatoknál, hanem egy, a mainál komplexebb általános műveltség, melynek része a technikai és informatikai műveltség is. Elmondta, hogy alulról jövő kezdeményezéseket vár a kormányzat, de nem fejtette ki, hogy ezen mit is ért. Felvázolta a szakképzés új orientációs irányait, melyeket a munkaerőpiac jelenlegi trendje határoz meg: egy nyitottabb, a munkaerőpiachoz jobban kötődő rugalmas új struktúrára van szükség. A horizontális struktúrák fejlesztéséhez elengedhetetlenek az információs központok on- és off-line kapcsolatokkal. Ehhez pedig nem kis állami támogatás szükségeltetik.

Bárányi Gábor a Közoktatási Minisztériumtól a NAT-hoz kapcsolódó új szervezeti keretokről beszélt, majd utána elsieltett valahová. (Hmm...)

Varga László Informatika és oktatás címmel tartott előadást, melyből egyrészt szaktudás másrészt a francia típusú informatika értelmezés csendült ki. A nagy bonyolultságú rendszerek problémáiról szolt, ezen rendszerek társadalmi hatásainak oktatási